

«Τον καιρό που περίμεναν τον Μεσσία-Λυτρωτή»,

Δρς Στράτος Θεοδοσίου και Μάνος Δανέζης
Επίκουροι Καθηγηταί Αστροφυσικής
Πανεπιστημίου Αθηνών

Οι μεσσιανικές δοξασίες παρουσιάζονται και εξελίσσονται περισσότερο στην Ανατολή παρά στη Δύση. Η υπερβατική προσδοκία του Μεσσία πλησιάζει και ταιριάζει περισσότερο στην ψυχοσύνθεση των ανατολικών λαών που από την αρχαιότητα φαίνεται —λόγω κλίματος ή κουλτούρας— ότι στρέφονταν στη μυθοπλασία και τον μυστικισμό.

Στη μυστηριακή αρχαία Αίγυπτο η γέννηση του φαραώ-μύστη τής 18ης Δυναστείας Αμέν-Χοτέπ Δ' (Αμένοφισ Δ'), που άλλαξε το όνομά του σε Ακενατόν (1364-1347 π.Χ. ή 1379-1362 π.Χ.), και ίδρυσε την παγκόσμια θρησκεία του ενός Θεού στη χώρα του, παρουσιάζει πολλά μεσσιανικά στοιχεία. Κατά την παράδοση μητέρα του ήταν η Νούβια παρθένα Τι ή Τίγε.

Ο αγγελιαφόρος των θεών, ο θεός χρονομέτρης Θωθ, ανήγγειλε στη μέλλουσα μητέρα ότι σύντομα θα γεννήσει γιο. Ενας θεός μπήκε κρυφά στο σώμα τής παρθένας, ακουμπώντας στο στόμα της το ανκχ, τη ζωτική δύναμη, τον σταυρό του Αμμωνα Ρα, το σημάδι της αιώνιας ζωής και επαναγέννησης. Μ' αυτόν τον τρόπο συντελέστηκε η άμωμος σύλληψη και γεννήθηκε ο θεάνθρωπος. Το βρέφος προσκύνησαν θεοί και άνθρωποι, ενώ τρεις πρίγκηπες του πρόσφεραν τα δώρα τους.

Ο ένδοξος φαραώ Ακενατόν και η σύζυγός του, η βασίλισσα Νεφερτίτη, εισήγαγαν στην ανθρωπότητα την ιδέα του ενός φιλευσπλαγγχου θεού, του οποίου σύμβολο και ορατή εκδήλωση στο υλικό πεδίο ήταν ο Ατόν, ο δίσκος του Ηλιου. Δεν στάθηκαν, όμως, αρκετά τα 17 έτη της βασιλείας τους για να εδραιώσουν τον μονοθεϊσμό. Οι παραγκωνισμένοι ιερείς του Αμμωνα, αντιτάχθηκαν σθεναρά στις θρησκευτικές μεταρρυθμίσεις του φαραώ, που απέβλεπαν στην πνευματική βελτίωση του ανθρώπου. Μετά τον θάνατό του η μυστικιστική θρησκεία του ανατράπηκε από το πανίσχυρο ιερατείο του Αμμωνα και οι οπαδοί της αληθινής θρησκείας του ενός μοναδικού και αληθινού θεού εκδιώχθηκαν.

Παρ' όλα αυτά και στην ίδια την αρχαία θρησκεία της Αιγύπτου δέσποζε ο τριαδικός μονισμός. Ο Πατέρας ο Οσιρις, ο άρχοντας του Φωτός, η Μητέρα η Ισιδα, η βασίλισσα των Μυστηρίων και ο Υιός ο Ωρος, ο Λόγος του Θεού Πατέρα.

Πέρα από την αρχαία Αίγυπτο και στην ίδια την απόκρυφη ιουδαϊκή γραμματεία αναφέρονται οι υπερφυσικές γεννήσεις αγοριών με θεία αποστολή, όπως του Νώε, του Μελχισεδέκ και του Αβραάμ ή και του Σαμψών ακόμα, η μητέρα του οποίου ήταν στείρα και δεν μπορούσε να αποκτήσει παιδί. Αγγελος Κυρίου, όμως, της ανακοίνωσε ότι θα γεννήσει γιο, που θα εκπλήρωνε το θέλημα του Θεού επί της Γης.

Όταν ανακοίνωσε το συμβάν στον άντρα της τον Μανωέ, αυτός παραξενεύτηκε πολύ και δεν την πίστεψε, μέχρις ότου τον επισκέφτηκε ο Αγγελος που τον καθησύχασε (Κριταί ΙΓ', 2-18. Ιώσ. Ιουδ. Αρχ. 5, VIII, 2, 276-284).

Στην αρχαία Περσία, όπως φαίνεται από μια σειρά ιερών κειμένων ζωροαστρικού απόηχου, που όμως είχαν συνταχτεί στα ελληνικά με τον τίτλο «Χρησμοί του Υστάσπη» (2ος π.Χ. αιώνας), ο Μεσσίας, ο «αρωγός» (σαουσιγιάντ), θα γεννιόταν από μία παρθένο, χωρίς να την πλησιάζει κανένας άντρας. Τα ιερά ζωροαστρικά κείμενα ανέφεραν ότι θα γεννιόταν μετά από τις παρακλήσεις των πιστών, που πολιορκημένοι από τους ασεβείς ανέπεμπαν τις ικεσίες τους προς τον ουράνιο Πατέρα. Εκείνος θα έστελνε τον Μέγας Βασιλέα για να τους σώσει από το κακό. Ο Μεγάλος Βασιλεύς θα ήταν παντογνώστης και θα ηγείτο των ανθρώπων στη μάχη τους εναντίον τού κακού αφανίζοντας με το ξίφος του τους ασεβείς. Τέλος, θα ανάσταινε τα σώματα των νεκρών, θα γινόταν ο κριτής των ανθρώπων και με τον θρίαμβο του Καλού, θα αποκαθιστούσε την απόλυτη βασιλεία του Αχούρα Μάζντα (Θεόδωρος Μπαρ Κονάι: Το Βιβλίο των Σχολίων, 8ος μ.Χ. αιώνας).

Οχι μόνον ο Μέγας Βασιλεύς, αλλά και ο Ζαρατούστρα ή Ζωροάστρης, που καθιέρωσε στην Περσία τη λατρεία του μεγάλου θεού Αχούρα Μάζντα, όπως θυρεύεται, γεννήθηκε με άσπιλη σύλληψη. Σύμφωνα με τον καθηγητή Eugene Whitworth (1990), τον έλεγαν Σπιτάμα και πατέρας του ήταν ο ιερέας Πουρουσάσπα. Αυτός κατά τη διάρκεια μιας ιεροτελεστίας, ήπιε από το άγιο χαόμα —το ιερό ποτό των θεών— στο οποίο είχε ήδη μπει ο άγγελος-φύλακας του Ζαρατούστρα, και τότε η μέλλουσα μητέρα του, η Ντουγκντόβα, συνέλαβε χωρίς να την πλησιάσει άντρας, μέσω μιας ουράνιας ακτίνας που εισήλθε στη μήτρα της. Η φύση αγαλλίασε κατά τη γέννησή του, αφού ο Σπιτάμα-Ζαρατούστρα θα εξελισσόταν σε θείο πλάσμα. Το μωρό κατά τη γέννησή του γέλασε γιατί μόνο αυτό αντίκρουσε το «φραβάσι» του —το πνευματικό-αιθερικό του αντίτυπο— που του μετέδωσε τη θεία σοφία του, και γέλασε τόσο δυνατά, ώστε τρόμαξε τα κακά πνεύματα, που αμέσως εξαφανίστηκαν. Ένας σκληρός σατράπης ο Ντουρσαρόμπο θέλησε να το εξοντώσει διατάζοντας να σφαγιαστούν όλα τα νεογέννητα της χώρας για να θανατωθεί ο «θείος ενσαρκωμένος», που θα κατέστρεφε τα είδωλα και θα εξαφάνιζε την ειδωλολατρεία. Ο Ντουρσαρόμπο, όμως, θανατώθηκε από την ίδια τη κακιά του σκέψη χωρίς να μπορέσει να βλάψει το νήπιο. Έτσι, ο Ζαρατούστρα μεγάλωνε και εξελισσόταν συνεχώς, αφού εμυείτο στην πανάρχαια θρησκεία των Μάγων. Επειτα από πολλές δοκιμασίες και εξετάσεις, και αφού απομονώθηκε σ' ένα απόκρημνο βουνό, όπου ο Αριμάν προσπάθησε να τον βάλει σε πειρασμό, άρχισε —στα τριάντα του χρόνια— να διδάσκει και να θεραπεύει τους αρρώστους. Τότε παρουσιάστηκε μπροστά του ο αρχάγγελος Βοχιμανό (ή Βόχου Μαϊνιού=το καλό πνεύμα), ο προστάτης των ζώντων, ως απεσταλμένος του Υψίστου Θεού. Ο αρχάγγελος οδήγησε τον Ζαρατούστρα στα ουράνια, όπου συνάντησε τον Αχούρα Μάζντα, από τα χείλη του οποίου άκουσε την αιώνια αλήθεια και την ακριβή διδασκαλία που έπρεπε να μεταδώσει στους ανθρώπους. Μετά από δώδεκα χρόνια διδασκαλίας προσηλύτισε στην αληθινή θρησκεία τον βασιλιά Υστάσπη και ο Ζωροαστρισμός ή Μαζνταϊσμός εδραιώθηκε στην Περσία. Ο Ζαρατούστρα ταξίδεψε σε πολλές χώρες διδάσκοντας. Τελικά δολοφονήθηκε, ενώ προσευχόταν στον ναό τού Μουσαντάρ. Θυρεύεται ότι μια μεγάλη φλόγα, μια αστραπή, κατέβηκε τότε από τον αστερισμό του Ωρίωνα και σήκωσε το σώμα του Ζαρατούστρα παίρνοντάς τον ξανά στους ουρανούς, απ' όπου ήρθε για να διδάξει τους ανθρώπους και να πεθάνει για το καλό της ανθρωπότητας.

Ο Αχούρα Μάζντα στο θείο έργο του βοηθήθηκε από τους έξι Αμέσχα-Σπέντας, τους αθάνατους αγαθοποιούς αγγέλους. Υπάρχει πάντως —αν και δεν αναφέρεται μεταξύ των πρωταρχικών θεών— κι ένας έβδομος ο «μεσολαβητής θεός», ο Σαρός, που είναι η θεία υπακοή, ο γιος του Αχούρα Μάζντα, ο Μεσσίας και λυτρωτής του κόσμου. Αυτός καθοδήγησε την εκπαίδευση και τη γνώση του Ζαρατούστρα. Συνεπώς στην αρχαία θρησκεία των Περσών σχηματίζεται μια τελική θεϊκή τριάδα. Ο Αχούρα Μάζντα, ο Λόγος, η πρώτη αρχή και δημιουργός της τριάδας. Ο Σαρός, ο Μεσσίας, ο ενσαρκωμένος Λόγος. Και τέλος ο Ζαρατούστρα, που μέσα του ενανθρωπίζεται ο «ενσαρκωμένος Λόγος», ο Σαρός, μετατρέποντας τον άνθρωπο από σάρκα σε τέλεια εικόνα του Θεού.

Ομοίως και στον Μιθραϊσμό, την ηλιολατρική περσική θρησκεία, ο Μίθρας, ο γιος του Θεού, σύμφωνα με μελετητές του Μιθραϊσμού γεννήθηκε είτε από μία παρθένο σε μια σπηλιά, είτε από τα σπλάγχνα ενός βράχου, που συμβολίζει την ίδια τη Γη. Γεννήθηκε στη σκιά του ιερού δέντρου, πλάι σ' ένα ρυάκι βοσκοί παραβρέθηκαν στη γέννησή του και Μάγοι —οι ιερείς του Ζωροαστρισμού— τον προσκύνησαν, αφού τον θεωρούσαν ενσάρκωση του μεγάλου θεού Αχούρα Μάζντα.

Παρόμοιος μύθος με τη γέννηση του Μίθρα απαντάται και στην Ινδία, όπου ο Κρίσνα (Krishna), όπως ήδη αναφέραμε, γεννημένος από τον Βασουντένα και την παρθένο Ντεβάκι, παρουσίαζε πολλές ομοιότητες με τον αναμενόμενο Μεσσία των Ιουδαίων. Η παρθένος Ντεβάκι, κατά την ιερή ινδική παράδοση, έπεσε κάποτε σε βαθιά έκσταση. Ξαφνικά άνοιξε ο ουρανός και φως πλημμύρισε τον κόσμο. Στη λάμψη μιας απαστράπτουσας ακτίνας παρουσιάστηκε ο Ήλιος των Ηλιων, ο Μαχαντέβα. Η Ντεβάκι κατακλύστηκε όλως διόλου από το ουράνιο πνεύμα, παρέλυσαν

οι αισθήσεις της και μέσα σε μια ατελείωτη ευδαιμονία συνέλαβε τον θεϊκό Κρίσνα. Ο θεός Βισνού χρειάστηκε να πάρει ανθρώπινη μορφή για να οδηγήσει την Παρθένο και το θείο βρέφος σε ασφαλή καταφύγιο στη Γκοκούλα, όπου ανατράφηκε ανάμεσα σε βοσκούς —υποτακτικούς του Νάντα και της γυναίκας του της Γιασόντα (Jasonda)— που το προσκυνούσαν και το πρόσεχαν. Αυτό έγινε, επειδή ο κακός βασιλιάς της Μάτουρα, ο Κάμσα και οι εκδικητικοί Rajahs είχαν στείλει τους στρατιώτες τους για να αφανίσουν το θείο βρέφος σφάζοντας όλα τα αρσενικά νήπια που είχαν γεννηθεί εκείνο το βράδυ. Έτσι στο Βισνού Πουράνα, ο θρύλος του Κρίσνα αναφέρεται στην τριαδική θεότητα και αυτό έκανε πολλούς μελετητές της Συγκριτικής Ιστορίας των Θρησκειών να θεωρούν ότι ο Κρίσνα, η σπουδαιότερη ενσάρκωση του θεού Βισνού, έφερε τη μεσσιανική ιδέα στη Γη, που με τον Ιησού ολοκληρώθηκε και ακτινοβόλησε σ' ολόκληρο τον αρχαίο κόσμο. Στις Ουπανισάδες οι Βραχμάνοι ψάλλουν: *«Εκείνος που δημιουργεί αδιάκοπα τους κόσμους είναι τριπλός. Είναι Βράχμα, ο Πατέρας, είναι Μάγια, η Μητέρα, είναι Βισνού, ο Υιός. Ουσία, υπόσταση και ζωή. Ο καθένας τους περικλείνει τους δύο άλλους και οι τρεις μαζί είναι μέσα στο Αρρητο».*

Ο Γ. Κορδάτος (1975), ο Ν. Κόκκινος (1982) και ο R. Steiner (1994) υποστηρίζουν ότι παρόμοιοι μύθοι απαντούν και για τον Ινδό πρίγκηπα Γκαουτάμα Σιντάρτα (Βούδα), η ζωή του οποίου παρομοιάζεται με τη ζωή του Ιησού Χριστού. Ιδιαίτερα ο Γ. Κορδάτος υποστηρίζει ότι αυτούς τους μύθους ιστορεί ο Πφλάντερερ (Urchristentums, I. 412), ενώ παρόμοιους θρύλους αναφέρει, κατά τον R. Steiner, ο Rudolf Seydel (Buddha und Christus): Η γέννηση του Βούδα αναγγέλεται από έναν ωραίο λευκό ελέφαντα στο όνειρο της βασίλισσας Μάχα-Μάγια, λέγοντάς της ότι θα γεννήσει ένα θεϊκό άνθρωπο. Αυτός *«θα φέρει σε αρμονία όλα τα όντα δι' αγάπης και φιλίας και θα τα ενώσει με ένα στενό εσώτερο δεσμό».* Έτσι, ο Βούδας γεννήθηκε από την Παρθένα Μάχα-Μάγια, όταν μέσα στο άσπilo κορμί της χύθηκε ουράνιο φως, εφ' όσον ο λευκός ελέφαντας μπήκε στη μήτρα της από την πλευρά της. Τότε η παρθένος γέννησε το θεϊκό παιδί στη ρίζα του δέντρου σαλά, σφίγγοντας ένα από τα κλαδιά του. Κατά τη γέννησή του εμφανίστηκαν ουράνια πνεύματα που ανέπεμπαν ύμνους στον Ύψιστο θεό.

Αργότερα, η μητέρα του τον πήγε στον ναό, όπου με θεϊκή υπόδειξη τον συνάντησε ο ερημίτης Βραχμάνος Αζίτα, ο Κάλα Ντεβάλα, που προφήτευσε ότι το παιδί αυτό θα είναι ο σωτήρας του κόσμου, ο λυτρωτής και οδηγός της ανθρωπότητας στο φως και στην ελευθερία. Στην ηλικία των δώδεκα ετών χάθηκε και ξαναβρέθηκε κάτω από ένα δέντρο, περιτριγυρισμένος από ποιητές και σοφούς τους οποίους δίδασκε. Ο μικρός πρίγκηπας μεγάλωνε μέσα σε χλιδή και σε ηλικία δεκαέξι χρονών παντρεύτηκε την επίσης δεκαεξάχρονη εξαδέλφη του, πριγκήπισσα Γιασοντάρα, με την οποία απέκτησε τον Ραχούλα, τον γιο τους. Παρ' όλα αυτά ο πρίγκηπας σπρωγμένος από ένα θείο φως, αποφάσισε να εγκαταλείψει τα πάντα για να ανακαλύψει την αλήθεια και τη μεγάλη φώτιση, που ήταν ο πραγματικός προορισμός του στη Γη. Στην πορεία της ζωής του μαθήτευσε κοντά σε σπουδαίους διδασκάλους, ενώ για ένα διάστημα περιπλανιόταν μόνος, αγωνιζόμενος να βρει το αληθινό φως. Κάποτε στη σκιά της βανιανής, ινδικής συκιάς, του προσφέρθηκε μια γαβάθα ρύζι και γάλα, που ήταν το τελευταίο του γεύμα πριν από τη φώτιση. Το ίδιο βράδυ κάθησε κάτω από τα κλαδιά του δέντρου assattha, γνωστό ως μποδί (ficus religiosa), το δέντρο της γνώσης, όπου δέχτηκε τον θεϊκό φωτισμό, συνέλαβε τις απλές και μεγαλειώδεις αρχές του και κατέκτησε τη Νιρβάνα, την απάλειψη της επιθυμίας. Εκεί, ως ερημίτη και ασκητή, τον επισκέφθηκε ο πειρασμός του ανθρώπινου γένους, ο Μαρά, που του υποσχέθηκε όλα τα βασίλεια του κόσμου. Εκείνος όμως απάντησε ότι δεν επιθυμεί γήινο βασίλειο και ότι προορισμός του ήταν να φέρει τη λύτρωση στον κόσμο. Νικητής του πειρασμού και κάτοχος της υπέρτατης γνώσης, σε ηλικία τριάντα πέντε ετών, ο πρίγκηπας Γκαουτάμα Σιντάρτα, κατέκτησε τη ανώτερη φώτιση και έγινε υπέρτατος Βούδας, δηλαδή Φωτισμένος. Αυτό συνέβη την ημέρα της πανσελήνου του μήνα Vaisakha ή Vesakha (Απρίλιος-Μάιος) του 528 π.Χ. στον τόπο που σήμερα είναι γνωστός ως Μπούντα Γκαγιά.

Στη συνέχεια μαζί με τους μαθητές του διέσχισε όλη τη χώρα κηρύττοντας τη διδασκαλία του. Η γήινη ζωή του Βούδα τελείωσε μάλλον φυσιολογικά. Πέρασαν τα χρόνια και γέρασε στη διάρκεια ενός ταξιδιού του ένωσε τις δυνάμεις του να τον εγκαταλείπουν. Τελικά έφτασε στον ποταμό Χιράντζα, κοντά στη Κουτσιναγκάρα. Ο αγαπημένος του μαθητής, ο Ανάντα, άπλωσε ένα χαλί όπου ξάπλωσε ο μέγας δίδασκαλος. Τότε το σώμα του άρχισε να φεγγοβολά και έσβησε σαν ένα σώμα φωτός, λέγοντας *«τίποτα δεν είναι αιώνιο»*.

Στην Κίνα, από τον 6ο π.Χ. αιώνα, ανέμεναν τον Μεσσία ως τον «Αγιο από τη Δύση». Ο μέγας δίδασκαλος Κομφούκιος (K'ung Fu-tse, 551-478 π.Χ.) δίδασκε ότι το «αγαθόν» συνδέεται με τον αναμενόμενο Μεσσία. Αυτός θα είναι ο Θεάνθρωπος και πριν γεννηθεί θα έχει τη θεία γνώση, μέσω της οποίας θα σώσει την ανθρωπότητα. Όταν θα έρθει στη Γη, εντός μιας γενιάς, θα κάνει τους ανθρώπους να επιστρέψουν στο καλό. Τον ανέμεναν ως «Αγιο ποιμένα», ως Αρχοντα Κιούν Τσέου ή Κιούν Τσαού, που θα σταματούσε τους πολέμους, οδηγώντας την ανθρωπότητα στην ασφάλεια και την ειρήνη, αποκαθιστώντας ταυτόχρονα την τάξη μεταξύ ουρανού και γης.

Στην Ιαπωνία, ο ίδιος αυτός Λυτρωτής-Μεσσίας εκκαλείτο υψηλός Καννί.

Ο καθηγητής E. Whitworth (1990) υποστηρίζει ότι παρόμοια δοξασία υπήρχε και στη μυστικιστική διδασκαλία των Δρυίδων, που δίδασκαν ότι ο κόσμος θα σωθεί από την καταστροφή, επειδή ο «Ανώνυμος Μεσολαβητής», ο Υιός του Θεού, θα πάρει το μέρος του ανθρώπου βάζοντας τον θεϊκό του εαυτό σε ανθρώπινη σάρκα.

Πάντως, όπως υποστηρίζουν πολλοί συγγραφείς και μελετητές των αρχαίων θρησκειών του κόσμου, η εβραϊκή προσδοκία του Μεσσία-Σωτήρα είναι απόηχος των δοξασιών και των πεποιθήσεων των ανατολικών θρησκειών. Αλλωστε οι Εβραίοι, όπως υποστηρίζουν πολλοί μελετητές της Συγκριτικής Ιστορίας των Θρησκειών, δανείστηκαν, διαμέσου των αιώνων, στοιχεία από τους πιο προηγμένους λαούς και από τους ισχυρότερους πολιτισμούς από τους οποίους υποδουλώθηκαν. Από τους Σουμέριους και τους Βαβυλώνιους πήραν την ιστορία της δημιουργίας του κόσμου, του ανθρώπου και του κατακλυσμού. Από τους Μιτάννους (Μιταννί) και τους Πέρσες πήραν τις δοξασίες για τον ουρανό, την κόλαση, τον Θεό και τους αγγέλους, ενώ δανείστηκαν στοιχεία ακόμα και από δοξασίες των λαών του Ινδού ποταμού.

Απ' όσα αναφέρθηκαν βλέπουμε ότι όλες οι μεγάλες θρησκείες του αρχαίου κόσμου με τον ίδιο σχεδόν μυθολογικό διάκοσμο αναγγέλλουν τον αναμενόμενο Μεσσία. Και όχι μόνον αυτό, αλλά παρόμοια περιστατικά με τη ζωή Εκείνου —όπως παρουσιάζεται στα Ευαγγέλια— συναντά κανείς και στη ζωή των μεγάλων Μυστών των άλλων ανατολικών θρησκειών. Ομως, αυτό ακριβώς πρέπει να σημειώσουμε, ούτως ώστε όταν για πρώτη φορά χριστιανοί —χωρίς να είναι κατάλληλα προετοιμασμένοι— έρχονται αντιμέτωποι μ' αυτό το γεγονός, να μην ξενίζονται ούτε να νιώθουν αμήχανα, ιδιαίτερα στη σύγχρονη εποχή μας που πολλοί ρέπουν προς τον επιστημονικό σκεπτικισμό. Αλλωστε, και αυτό είναι το περίεργο, οι πράξεις και οι προσωπικότητες των Μυστών που προηγήθηκαν του Ιησού συγκλίνουν σε μια παράξενη και σχεδόν μεταφυσική προαναγγελία του αληθινού Υιού του Θεού.